

ŠMM ĮSTAIGŲ OPTIMI- ZAVIMAS

Švietimo ir mokslo ministerijai pavaldžių
įstaigų funkcijų ir teikiamų viešųjų
paslaugų analizė

NVO
TINKLAS

ŠVIETIMO NVO TINKLAS

Nacionalinis švietimo NVO tinklas susibūrė siekiant efektyvesnės ir kokybiškesnės švietimo politikos Lietuvoje bei glaudesnio nepriklausomų švietimo veikėjų ir institucijų bendradarbiavimo ją įgyvendinant. Tinklas vienija nacionalines įvairiose švietimo srityse veikiančias nevyriausybines organizacijas.

Studija parengta pagal projektą
„NVO vienijančių asociacijų institucinis
stiprinimas“ finansuojamą Socialinės
apsaugos ir darbo ministerijos

Turiny

Turiny	5
1. Įvadas	6
2. Įstaigų funkcijos ir vykdoma veikla	8
2.1. Ugdymo turinio plėtra ir metodinė veikla	9
2.2. Švietimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas	12
2.3. Švietimo sistemos stebėseną ir analizė	15
2.4. Neformalusis vaikų švietimas (NVŠ)	18
2.5. Palaikomosios funkcijos, nepagrindinės veiklos ir kitos teikiamos paslaugos	22
3. ŠMM ir pavaldžių įstaigų veiklos planavimas ir koordinavimas	26
4. Išvados ir pasiūlymai dėl ŠMM pavaldžių įstaigų funkcijų ir teikiamų viešųjų paslaugų optimizavimo	32
1 priedas. Viešai skelbiami įstaigų planavimo dokumentai	38
Šaltinių sąrašas	39

1. Įvadas

Ši analizė parengta siekiant padėti įgyvendinti XVII Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plane (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimas Nr. 167) numatytus darbus ir 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimas Nr. 1482) numatytus tikslus ir uždavinius, gerinti švietimo paslaugų kokybę ir įvairovę bei lygiavertį nevalstybinių švietimo paslaugų teikėjų dalyvavimą įgyvendinant švietimo politiką. Nors laipsniškas viešųjų paslaugų perdavimas nevyriausybiniams organizacijoms ir bendruomenėms (toliau – NVO) yra šios Vyriausybės prioritetas, didžiąją dalį švietimo paslaugų Švietimo ir mokslo ministerija (toliau – ŠMM) paveda vykdyti savo pavaldžioms įstaigoms. Dauguma jų teikia panašias arba tokias pačias viešąsias švietimo paslaugas, kurias taip pat teikia ar galėtų teikti kiti ūkio subjektai. Todėl kyla klausimas, ar efektyviai naudojamos biudžeto lėšos ir užtikrinamas viešųjų paslaugų perdavimas nevalstybiniams subjektams.

Tuo tikslu analizuota ŠMM pavaldžių įstaigų veikla bei joms priskirtos funkcijos, bandant nustatyti, kokios funkcijos joms yra priskirtos, ir įvertinti, kaip jos jas įgyvendina, taip pat ar šios funkcijos yra išskirtinės, t. y. gali būti vykdomos išimtinai valstybės institucijų, ir nėra dubliuojamos.

Remiantis ŠMM svetainės ir AIKOS skelbiamo švietimo įstaigų registro duomenimis¹, vienintelio dalininko teisėmis ŠMM yra pavaldžios 15 įstaigų²:

Švietimo pagalbos įstaigos:

1. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras (KPMPC)
2. Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras (LMNŠC)
3. Lietuvos vaikų ir jaunimo centras (LVJC)
4. Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras (MELC)
5. Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra (NMVA)
6. Nacionalinis egzaminų centras (NEC)
7. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras (SPPC)
8. Švietimo informacinių technologijų centras (ITC)
9. Švietimo aprūpinimo centras (ŠAC)
10. Ugdymo plėtotės centras (UPC)

¹ <https://www.aikos.smm.lt/Registrai>

² Į šį skaičių neįtrauktos ŠMM pavaldžios profesinio mokymo įstaigos, bendrojo ugdymo ir ikimokyklinio ugdymo mokyklos.

Viešojo administravimo įstaigos:

11. Studijų kokybės vertinimo centras (SKVC)
12. Valstybinis studijų fondas (VSF)

Paramos fondas:

13. Švietimo mainų paramos fondas (ŠMPF)

Neformaliojo vaikų švietimo įstaigos:

14. Lietuvos Broniaus Oškinio vaikų aviacijos mokykla (Aviacijos mokykla)
15. VšĮ „Vaikų poilsis“.

Tyrimo objektu pasirinktos švietimo pagalbos įstaigos (10), paramos fondas ir neformaliojo vaikų švietimo įstaigos (2), kurios teikia švietimo pagalbą ir vykdo švietimo veiklą³. Iš 12 tiriamų įstaigų tikslinio valstybės finansavimo negauna tik VšĮ „Vaikų poilsis“. Tiriamoms įstaigoms 2016 m. iš viso skirta beveik 12 mln. eurų iš valstybės biudžeto, jose dirba daugiau kaip 800 darbuotojų.

Analizėje nagrinėti pirmiau nurodytų ŠMM pavaldžių įstaigų įstatai ar nuostatai, darbo planai ir veiklos ataskaitos, kita viešai skelbiama informacija apie įstaigų veiklą. Analizuojant įstaigų veiklą taip pat remtasi Valstybės kontrolės atliktų veiklos auditų išvadomis bei stebėsenos ataskaitomis⁴, Lietuvos švietimo tarybos parengta Lietuvos švietimo būklės 2013–2016 metais apžvalga⁵, kitais dokumentais, nurodytais šaltinių sąrašė.

Tyrimą apsunkino viešai prieinamos informacijos apie įstaigų veiklą trūkumas – dauguma nagrinėtų įstaigų viešai neskelbė 2016 m. veiklos ataskaitų ir 2017 m. darbo planų⁶. Todėl pateikiamos įžvalgos ir išvados yra suformuluotos remiantis tik viešai skelbiamais duomenimis.

Atskirai pažymėtina, kad ŠMPF teisinė forma neatitinka teisės aktų reikalavimų ir turėtų būti peržiūrėta. Pagal Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos fondų įstatymo 4 straipsnio 2 dalį Fondo steigėjais negali būti asmenys, kurie pagal Labdaros ir paramos įstatymą negali būti paramos teikėjais, t. y. ministerija, kaip biudžetinė valstybės įstaiga, negali būti labdaros ir paramos fondo steigėja (Labdaros ir paramos įstatymo 5 straipsnis). •

3 Viešojo administravimo įstaigos šiame tyrime nebuvo nagrinėjamos.

4 Valstybės kontrolės atliktų veiklos auditų ataskaitos: Švietimo stebėsenos, 2016 m. lapkričio 30 d. Nr. VA-P-50-4-26; Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas, 2016 m. gegužės 10 d. Nr. VA-P-50-3-5; Kaip organizuojamas neformalusis mokinių švietimas, 2015 m. vasario 4 d. Nr. VA-P-50-3-1.

5 http://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=9258&p_k=1&p_t=173686#_Toc484049967

6 Įstaigos nepateikė prašomų dokumentų ir po e. pašto siųstų prašymų.

2. Įstaigų funkcijos ir vykdoma veikla

Siekiant išsiaiškinti, ar įstaigoms priskirtos funkcijos atitinka jų vykdomą veiklą, ar veiklos pa(si)skirstymas tarp įstaigų yra racionalus / efektyvus, taip pat ar jų teikiamos viešosios paslaugos yra išskirtinės, t. y. gali būti atliekamos tik valstybės institucijų, bandyta įvertinti, kaip įstaigų planavimo dokumentai bei kita viešai skelbiama informacija apie jų veiklą atitinka jų paskirtį ir funkcijas, numatytas jų įstatuose ar nuostatuose.

Kaip minėta pirmiau, dauguma įstaigų viešai neskelbia naujausių planavimo dokumentų ir veiklos ataskaitų. 2017 m. darbo planus yra paskelbusios tik ITC, SPPC, ŠMPF, Aviacijos mokykla (pateiktas ugdymo planas) ir VšĮ „Vaikų poilsis“ (1 priedas). ŠMPF, veikiantis pagal Labdaros ir paramos fondų įstatymo nuostatas, darbo planą skelbia pagal vidines kokybės vadybos sistemos procedūras, o veiklos ataskaitą – tik elektroninės veiklos apžvalgos forma. Įstaigų darbo planai ir veiklos ataskaitos yra sunkiai palyginamos, kadangi skiriasi savo forma, priemonių ir veiklų išdėstymo tvarka.

Kadangi įstaigoms priskirta daug įvairių funkcijų, jos suskirstytos pagal veiklos sritis, siekiant aiškiau apibrėžti įstaigų paskirtį, kompetenciją ir teikiamų viešųjų paslaugų pobūdį.

Įstaigų veiklos sritys:

- ugdymo turinio plėtra ir metodinė veikla;
- švietimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas;
- švietimo sistemos stebėseną ir analizę;
- neformaliojo vaikų švietimo (toliau – NVŠ) paslaugos;
- palaikomosios funkcijos, nepagrindinės veiklos ir kitos teikiamos paslaugos. •

2.1. Ugdymo turinio plėtra ir metodinė veikla

Ugdymo turinio plėtros ir metodinės veiklos funkcijos veiklos nuostatuose priskirtos žemiau išvardytoms švietimo pagalbos įstaigoms.

ŠMM pavaldžių įstaigų nuostatai:

UPC misija – užtikrinti ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo (toliau – ugdymas) turinio kokybę, būtiną tvariai šalies pažangai; įstaiga dalyvauja kuriant ir įgyvendinant ugdymo turinį, koordinuoja ugdymo turinio pritaikymą skirtingų poreikių besimokančiųjų grupėms; koordinuoja ir inicijuoja ugdymo metodinės medžiagos rengimą, paiešką, sisteminimą, diegimą ir sklaidą; organizuoja ir atlieka vadovėlių ir kitų mokymo priemonių tinkamumo naudoti ugdymo procese vertinimą.

LMNŠC rengia neformaliojo vaikų švietimo metodines, informacines, ugdymo priemones, programas, projektus ir vykdo jų sklaidą.

LVJC rengia neformaliojo švietimo metodines priemones.

SPPC inicijuoja ir organizuoja metodinių rekomendacijų, informacinės medžiagos logopedams, specialiesiems pedagogams, psichologams, socialiniams pedagogams rengimą bei leidybą; telkia autorius naujoms mokymo priemonėms, programoms bei pažangiausioms informacinėms technologijoms, skirtoms specialiųjų poreikių ir psichologinių problemų turinčių asmenų ugdymui, kurti; kaupia informaciją apie Lietuvoje išleistas ir užsienyje gaminamas mokymo priemones, svarsto jų pritaikymo darbui su specialiųjų poreikių turinčiais mokiniais galimybes.

KPMPC organizuoja modulinį programų rengimą ir (arba) jų atnaujinimą; vykdo profesinio mokymo ir suaugusiųjų švietimo metodinę veiklą; rengia ir atnaujina metodikas, skirtas profesinio mokymo ir suaugusiųjų švietimo turiniui formuoti.

ITC organizuoja ir koordinuoja skaitmeninių mokymo priemonių vertinimą, rengimą, paiešką, sisteminimą, įsigijimą, diegimą, sklaidą, lokalizavimą; vykdo leidybinę veiklą, rengia ir leidžia periodinius bei vienkartinis informacinius leidinius, tarp jų ir elektroninius.

ŠMM pavaldžių įstaigų nuostatai:

ŠAC organizuoja švietimo įstaigų dokumentacijos gamybą, tiria paklausą, tvarko apskaitą ir aprūpina dokumentacija švietimo įstaigas; leidžia metodines rekomendacijas ir leidinius, aiškinančius švietimo politiką, švietimo ir mokslo ministro patvirtintus dokumentus, reglamentuojančius ugdymo turinį ar ugdymo organizavimą; leidžia Švietimo ir mokslo ministerijos informacinį leidinį ir organizuoja jo pristatymą švietimo įstaigoms; kaupia ir analizuoja informaciją apie švietimo įstaigų įsigytus vadovėlius ir kitas mokymo priemones; administruoja vadovėlių ir kitų mokymo priemonių duomenų bazę. ^o

Kaip matyti iš funkcijų aprašymų, pagrindinės ugdymo turinio plėtros ir metodinės veiklos įstaigos yra net penkios – UPC, SPPC, KPMPC, LMNŠC ir LVJC, ir dar dvi įstaigos – ITC ir ŠAC – vykdo palaikomąsias aprūpinimo funkcijas.

Pagal veiklos reglamentavimą ir įstaigų interneto svetainėse pateiktą informaciją šių įstaigų kompetencijos atskyrimas nėra visiškai aiškus:

- NVŠ srities metodinės medžiagos rengimas ir leidyba priskirta dviem biudžetinėms įstaigoms – LVJC ir LMNŠC, nenurodant, kaip ši veiklos sritis paskirstyta tarp jų. 2016 m. įstaigų darbo planuose tiesiogiai su šios funkcijos įgyvendinimu susijusių darbų nebuvo numatyta. Tačiau nei viena iš nurodytų įstaigų savo interneto svetainėje nepateikia nuoseklios NVŠ metodinės medžiagos duomenų bazės. LVJC metodinio pobūdžio informaciją, kurią iš esmės sudaro straipsniai įvairių kompetencijų ugdymo klausimais, skelbia tinklaraštyje⁷. LMNŠC interneto svetainėje pateikia Edukacinės patirties banką⁸, taip pat aprėpiantį įvairias temas, pavyzdžiui, taikomojo meno, mokslo, gamtos, pilietiškumo, sporto ir pan.
- Nors UPC priskirtas ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo turinio kūrimas, metodinės medžiagos kūrimas ir sisteminimas, vadovėlių tinkamumo vertinimas ir pan., UPC administruojamoje interneto svetainėje taip pat pateikiama informacija apie NVŠ bei paskelbti du NVŠ metodiniai leidiniai, parengti kitų subjektų 2012 ir 2013 m.⁹
- SPPC priskirta ir specialiosios pedagogikos ir psichologijos metodinės medžiagos rengimas ir leidyba, informacijos apie šias priemones kaupimas bei jų tinkamumo naudoti vertinimas. Skaitmeninių mokymo priemonių rengimas ir sisteminimas pavestas ITC. UPC administruojamoje duomenų bazėje „Ugdymo sodas“ taip pat pateikiama bendroji informacija apie specialiąją pedagogiką, psichologinę pagalbą, skaitmeninį turinį, tačiau tiesioginių nuorodų į SPPC ar ITC parengtą medžiagą nėra.

⁷ <https://lvjc.lt/straipsniai/>

⁸ <https://www.lmnsc.lt/edukacija/>

⁹ <https://duomenys.ugdome.lt/?/mm/nef/med=104/466>

- UPC įvertintų bendrojo ugdymo mokykloms skirtų vadovėlių ir mokymo priemonių duomenų bazės priežiūra priskirta ŠAC. Remiantis viešai skelbiama informacija darytina prielaida, kad SPPC ir KPMPC metodinės medžiagos duomenų bazės administruoja pačios.

Remiantis pirmiau išdėstyta informacija, akivaizdu, kad ugdymo turinio plėtros ir metodinės veiklos požiūriu nėra aiškaus funkcijų paskirstymo tarp švietimo pagalbos įstaigų, todėl nemaža dalis funkcijų dubliuojama. Taip pat nėra vienos susistemintos duomenų bazės: kiekviena įstaiga informaciją apie metodinę medžiagą, priemonių sąrašus ir kitą su ugdymo turiniu susijusią informaciją skelbia atskiruose šaltiniuose. Neaišku, kodėl išskirtinai tik bendrojo ugdymo vadovėlių duomenų bazės administravimas perduotas ŠAC, o kitų švietimo sričių metodinės medžiagos sisteminimą pagal savo kompetenciją atlieka pačios įstaigos. •

2.2. Švietimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas

Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos efektyvumo klausimus jau tyrinėjo Valstybės kontrolė 2016 m. parengtoje valstybinio pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos audito ataskaitoje¹⁰. Šiame dokumente buvo nustatyta, kad pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistema yra nepakankamai efektyvi, o jos struktūra iki šiol nebaigta kurti. Valstybės kontrolės pateiktos sistemos tobulinimo rekomendacijos iki šiol neįgyvendintos.¹¹ Atliekant šią analizę dar kartą buvo peržiūrėtos ŠMM pavaldžių įstaigų atsakomybės sritys ir pastebėta, kad švietimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas numatytas beveik visų švietimo pagalbos įstaigų nuostatuose kaip vienas iš uždavinių arba funkcijų.

ŠMM pavaldžių įstaigų nuostatai

LMNŠC rengia ir įgyvendina neformaliojo vaikų švietimo sistemos dalyvių kvalifikacijos tobulinimo programas.

LVJC koordinuoja neformaliojo vaikų švietimo mokytojų kvalifikacijos tobulinimo renginius; organizuoja neformaliojo vaikų švietimo mokytojų kvalifikacijos tobulinimo renginius.

UPC uždaviniai: tobulinti mokyklų, vykdančių ugdymo programas, veiklą; vykdyti pedagoginių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo kokybės užtikrinimą, inicijuoti ir vykdyti pedagoginių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo programas; funkcijos: organizuoja pedagoginių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą; organizuoja ir vykdo mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų kvalifikacijos tobulinimo programų akreditavimą.

SPPC inicijuoja, organizuoja ir vykdo savivaldybių pedagoginių psichologinių tarnybų specialistų, mokyklų psichologų, specialiųjų pedagogų, logopedų, socialinių pedagogų profesinės kvalifikacijos tobulinimą.

KPMPC uždavinys – vykdyti profesinio ir suaugusiųjų mokymo dalyvių kvalifikacijos tobulinimą.

NEC vykdo mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programas.

ITC uždavinys – organizuoti ir koordinuoti pedagogų ir kitų švietimo įstaigų ir organizacijų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą IKT taikymo srityje.

¹⁰ <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3526>

¹¹ 2017-12-13 duomenys https://www.vkontrole.lt/stebesena_pdf.aspx?id=18668

ŠMM pavaldžių įstaigų nuostatai

NMVA koordinuoja ir vykdo mokyklų, vykdančių ikimokyklinio ir priešmokyklinio, bendrojo ugdymo, formaliojo profesinio mokymo programas ir institucijų, vykdančių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų kvalifikacijos tobulinimo programas.

ŠAC uždavinys – tobulinti švietimo įstaigų darbuotojų kvalifikaciją, funkcija – organizuoti švietimo įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo renginius. [O](#)

2017 m. ŠMM patvirtino pedagogų kvalifikacijos tobulinimo prioritetus 2017–2019 m.¹², įpareigodama numatyti savo metiniuose veiklos planuose pedagogų kvalifikacijos tobulinimo įgyvendinimo priemones šias įstaigas: KPMPC, LMNŠC, LVJC, Nacionalinę M. K. Čiurlionio menų mokyklą, SPPC, UPC ir Vilniaus lietuvių namus. Šiame sąraše nėra pirmiau minėtų įstaigų, kurioms pagal kompetenciją taip pat priskirtas pedagogų kvalifikacijos tobulinimas: NEC, NMVA, ITC, ŠAC.

Greta Valstybės kontrolės išvadų dėl pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos, tyrimo metu nustatyti papildomi šios srities trūkumai:

- UPC pagal savo uždavinius atsakingas už pedagoginių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo sistemos plėtrą bei yra koordinuojanti nacionalinio lygmens įstaiga, vykdanči kvalifikacijos tobulinimo programų akreditaciją ir priežiūrą, tačiau įstaiga pati taip pat teikia pedagogų kvalifikacijos tobulinimo paslaugas: rengia kvalifikacijos tobulinimo mokymus, seminarus, paskaitas, edukacinius užsiėmimus, vasaros kursus ir kt. Pagal UPC svetainėje pateikiamą informaciją iš 10 akredituotų nacionalinio lygmens kvalifikacijos tobulinimo programų 2 yra parengtos ir paties UPC, taigi įstaiga akredituoja savo pačios parengtas programas. Dėl tokio paslaugų priežiūros ir vykdymo funkcijų neatskyrimo kyla interesų konfliktas.
- ŠAC švietimo įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo funkcija priskirta be aiškaus tikslinės grupės ir srities apibrėžimo. Todėl neaišku, koku pagrindu įstaigai priskirta įgyvendinti ESF projektą „Lyderių laikas“, kuriame vykdomos formalios profesinio mokymo, bendrojo ir neformaliojo ugdymo, savivaldybių ir nacionalinio lygmens švietimo lyderystės studijos ISM Vadybos ir ekonomikos universitete, neformalios lyderystės mokymai savivaldybėse.
- NVŠ srityje kvalifikacijos tobulinimo sistemos priežiūros ir kokybės užtikrinimo funkcijos nepriskirtos jokiai institucijai. LMNŠC ir LVJC priskiriamas kvalifikacijos

12 Dėl Valstybinių ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų 2017–2019 metų kvalifikacijos tobulinimo prioritetų patvirtinimo, 2017 m. rugpjūčio 25 d., Nr. V-647.

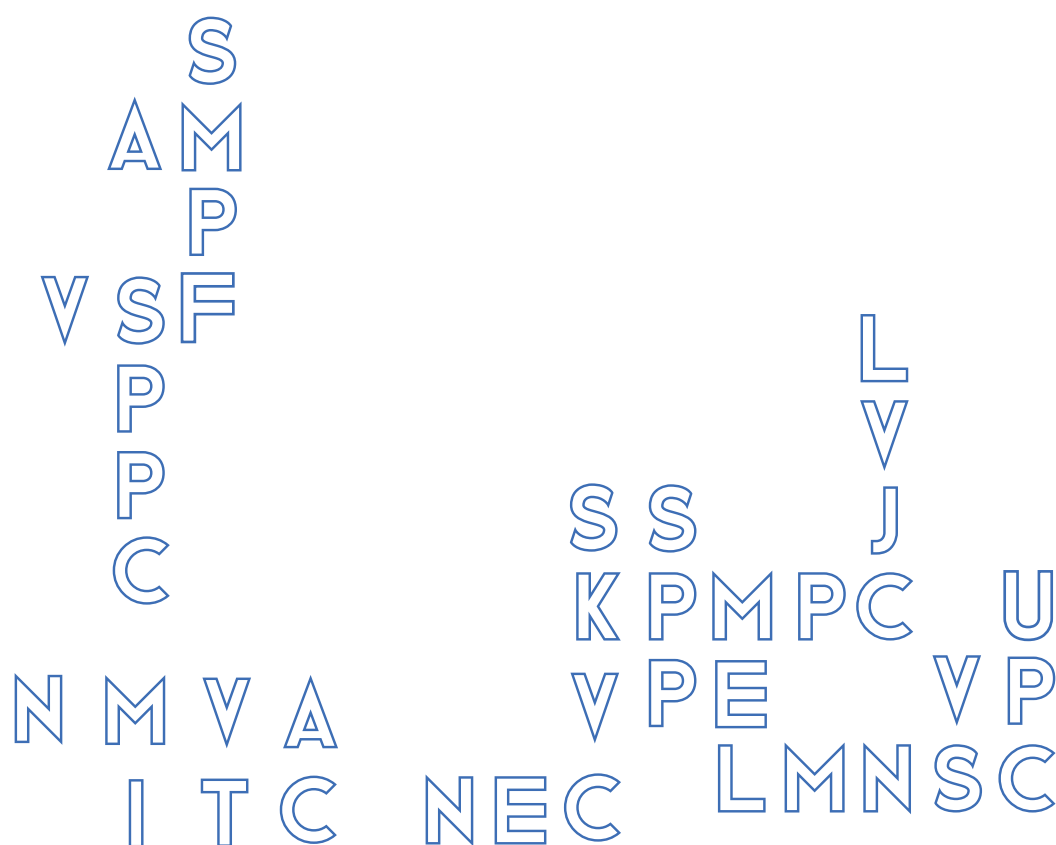
tobulinimo paslaugų teikimas, t. y. mokymų organizavimas. Abi įstaigos savo planuose nurodo, kad organizuos kvalifikacijos tobulinimo renginius, tačiau neaišku, koku pagrindu šios veiklos paskirstytos tarp šių institucijų ir koks kiekvienos jų išskirtinumas vykdant šią funkciją.

ŠMM pavaldžių įstaigų 2016 m. darbo planai

LMNŠC 2016 m. darbo planas: 108 kvalifikacijos tobulinimo renginiai neformaliojo vaikų švietimo mokytojų kompetencijoms tobulinti.

LVJC 2016 m. darbo planas: Organizuosime 120 kvalifikacijos tobulinimo renginių, kuriuose dalyvaus 2400 šalies pedagogų. [○](#)

Apibendrinant ŠMM pavaldžių įstaigų kompetencijos paskirstymą švietimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo srityje matyti, kad nėra nuoseklios švietimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo sistemos: šios funkcijos dokumentuose priskirtos labai plačiam įstaigų ratui, nors dalis jų šios veiklos nevykdo arba vykdo labai maža apimtimi (NEC, NMVA, ITC, ŠAC). Atitinkamai neatskirtos šių paslaugų koordinavimo bei priežiūros nacionaliniu mastu funkcijos nuo pačių paslaugų teikimo. NVŠ srityje apskritai nėra numatyta darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo sistemos koordinavimo ir kokybės užtikrinimo, o kvalifikacijos tobulinimo paslaugų teikimas pavestas dviem įstaigoms. Tai neužtikrina koordinuoto šios veiklos įgyvendinimo ar kokybės užtikrinimo, sudarant prielaidas galimam funkcijų dubliavimui. •

2.3. Švietimo sistemos stebėseną ir analizę

Švietimo stebėseną yra sudedamoji švietimo priežiūros dalis ir yra būtina sistemos tobulinimo sprendimams priimti. Pagal įstaigų funkcijas net šešios iš jų atlieka ar turėtų atlikti skirtingų koordinuojamų sričių duomenų kaupimą, analizę ir stebėseną.

ŠMM pavaldžių įstaigų nuostatai

LMNŠC kaupia, sistemina ir analizuoja informaciją apie neformalųjį vaikų švietimą; organizuoja ir vykdo įvairių neformaliojo vaikų švietimo krypčių nacionalinio lygmens veiklas ir jų stebėseną; dalyvauja vykdam mokinių profesinio orientavimo paslaugų stebėseną.

SPPC organizuoja ir vykdo specialiosios pedagoginės, specialiosios psichologinės ir socialinės pedagoginės pagalbos poreikio analizę, stebėseną, išskiria specialiosios pedagoginės ir psichologinės pagalbos teikimo šalyje prioritetus; inicijuoja ir organizuoja pedagoginių ir psichologinių asmens įvertinimo metodikų standartizavimą ir adaptavimą bei vykdo jų naudojimo stebėseną; renka duomenis apie mokyklose turimas specialiąsias mokymo priemones ir jų poreikį, svarsto specialiųjų mokymo priemonių rengimo ir aprūpinimo jomis prioritetus; vykdo nuolatinę specialiųjų poreikių asmenų aprūpinimo specialiosiomis ugdymo priemonėmis stebėseną.

KPMPC organizuoja ir (ar) vykdo kvalifikacijų poreikio prognostinius ir suaugusiųjų švietimo tyrimus; kaupia, analizuoja ir skleidžia informaciją apie profesinį mokymą ir suaugusiųjų švietimą; vykdo profesinio meistriškumo konkursų stebėseną ir (arba) dalyvauja juos organizuojant.

NMVA analizuoja švietimo problemas šalyje ir teikia analizių rezultatus švietimo valdymo subjektams ir visuomenei; rengia šalies švietimo būklės apžvalgą, skirtą šalies švietimo bendruomenei ir visuomenei bei tarptautinėms institucijoms ir organizacijoms; dalyvauja kuriant technines užduotis Ministerijos užsakoviesiems švietimo būklės tyrimams, konsultuoja tyrėjus, atliekančius šiuos tyrimus; pagal poreikį atlieka tyrimus.

ŠMM pavaldžių įstaigų nuostatai

NEC vykdo asmenų žinių ir gebėjimų testavimą, mokymosi nuostatų tyrimus, kaupia, analizuoja ir, laikydamiesi Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo, nacionalinių ir tarptautinių tyrimų konfidencialumo sutarčių, teikia informaciją (brandos egzaminų, įskaitų, pasiekimų patikrinimų, tyrimų), reikalingą švietimo sistemos stebėsenai vykdyti; kaupia informacinę duomenų bazę apie asmenų žinių bei gebėjimų egzaminavimo, testavimo, nuostatų tyrimų ir ugdymo rezultatus, kuria testų klausimų ir užduočių banką; kaupia, analizuoja informaciją apie kitų šalių nustatytus išsilavinimo reikalavimus, egzaminus ir diagnostinius testus.

ITC kaupia ir skleidžia informaciją apie Lietuvos ir kitų šalių švietimo ir mokslo informacines sistemas ir švietimo informacinių technologijų diegimą švietimo sistemoje; dalyvauja IKT srities tyrimuose; rengia švietimo statistinės informacijos rinkimo metodiką; kuria, administruoja ir naudoja informacinių sistemų klasifikatorius, duomenų bazines, registrus, informacines sistemas, portalus; renka informaciją apie Lietuvos švietimo ir mokslo sistemą; renka, tvarko, integruoja, apdoroja duomenis Valstybės švietimo stebėsenos rodikliams skaičiuoti, apskaičiuoja ir skelbia rodiklių reikšmes; paruošia ir vykdo užklausas ir statistines suvestines, naudodamasis švietimo duomenų bazėmis, interneto tinkluose esama informacija, ir teikia jas švietimo sistemoje dirbantiems ar su ja susijusiems atsakingiems specialistams; užtikrina prieigą prie tvarkomų informacinių sistemų, koordinuoja integralios švietimo informacinės sistemos kūrimą ir dalyvauja šioje veikloje. ○

Nepaisant didelio stebėsenos sistemoje dalyvaujančių įstaigų skaičiaus, švietimo sistemos stebėseną yra nepakankama – tai buvo pastebėta ir Valstybės kontrolės 2016 m. atlikto audito išvadose¹³, o pateiktos rekomendacijos iki šiol neįgyvendintos.¹⁴ NMVA 2016 m. parengtoje analizėje¹⁵ pažymima, kad švietimo stebėsenos aspektu stinga kiekvienos įstaigos funkcijų išgryninimo ir atskyrimo. Minėtuose dokumentuose išsamiai atskleisti probleminiai švietimo stebėsenos ir neekonomiško lėšų naudojimo aspektai, kurie yra aktualūs ir šios analizės rengimo laikotarpiu, t. y. institucijų veikla stebėsenos srityje iki šiol nepakankamai planuojama ir koordinuojama, nekaupiami reikalingi duomenys, nėra vieno šaltinio, kuriame būtų skelbiami visi švietimo stebėsenos tyrimai ir analizės.

Tyrimo metu taip pat pastebėti šie švietimo stebėsenos trūkumai:

- NVŠ stebėseną pagal priskirtą funkciją turėtų vykdyti LMNŠC. Minėto valstybinio audito ataskaitoje konstatuota, kad LMNŠC šią funkciją vykdo, tačiau įstaigos interneto svetainėje susistemintos informacijos apie šios funkcijos įgyvendinimą

13 <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3644>

14 https://www.vkontrole.lt/stebesena_pdf.aspx?id=18898

15 Švietimo priežiūra Lietuvoje: ką dar stiprinti ir tobulinti?

<http://www.nmva.smm.lt/wp-content/uploads/2012/12/%C5%A1vietimo-priei%C5%ABra.pdf>

bei nuoseklių stebėsenos duomenų nepateikiama¹⁶. Iki šiol nėra išsamių viešai prieinamų analitinių duomenų apie NVŠ skirtų lėšų panaudojimą pagal savivaldybes, švietimo teikėjus bei skirtas valstybės biudžeto ir ES lėšas¹⁷ nėra skelbiama.

- Atvira informavimo ir konsultavimo sistema AIKOS suteikia galimybę gauti tik pačius bendriausius registrų duomenis – institucijų ir kvalifikacijų sąrašus, tačiau informacija nei apie valstybės lėšų panaudojimą, nei apie besimokančiųjų švietimo įstaigose bei švietimo programose skaičių bei kiti aktualūs duomenys apie švietimą ir jam panaudojamas biudžeto lėšas išoriniams registrų vartotojams neprieinami.
- Nors minėtoje Valstybės kontrolės ataskaitoje nurodyta rekomendacija iki 2017 m. gruodžio 31 d. imtis švietimo stebėseną vykdančių įstaigų veiklos koordinavimo, šios analizės atlikimo metu¹⁸ ŠMM interneto svetainėje buvo skelbiamas tik ankstesnės švietimo stebėsenos koordinavimo grupės 2016 m. vasario 10 d. posėdžio protokolas¹⁹ bei 2017 m. lapkričio 16 d. ŠMM ministro įsakymas „Dėl atnaujintos sudėties švietimo stebėsenos koordinavimo grupės patvirtinimo“. Kitos informacijos apie tai, kokie darbai šioje srityje buvo atlikti per 2017 m., nepateikiama.

Nors dar nėra pasibaigę valstybės kontrolės pateiktų rekomendacijų dėl švietimo stebėsenos tobulinimo įgyvendinimo terminai, šios analizės metu dar kartą išryškėjo pagrindinės švietimo stebėsenos sistemos problemos – nors įstaigų, dalyvaujančių stebėsenoje, yra labai daug, išsamių ir susistemintų stebėsenos duomenų vienoje viešai prieinamoje vietoje nėra. Siekiant išsiaiškinti, kaip ir kokiais tikslais buvo panaudotos biudžeto ir ES struktūrinių investicijų lėšos, tenka rinkti pavienius duomenis iš skirtingų įstaigų tvarkomų informacijos šaltinių, todėl šie duomenys (dažnai pateikiami skirtinga forma) nėra išsamūs. •

16 https://www.lmns.lt/tyrimai_analizes/

17 LMNŠC svetainėje paskelbti tam tikri stebėsenos duomenys ir informacija, tačiau jie nėra nuoseklūs ir sistemiški. Pagal įstaigos vadovui 2017 m. numatytą stebėsenos užduotį yra atlikta NVŠ vertinimo apklausa ir paskelbti susisteminti jos duomenys, taip pat pateikta 2017 m. gruodžio 12 d. konferencijos medžiaga su kai kuriais aktualiais statistiniais duomenimis. Neformaliojo vaikų švietimo vertinimas: anketinių duomenų apžvalga ir analizė, https://www.lmns.lt/uplfiles/nvs_krepselio_apklauso_duomenys_2017_1_el3c.pdf

18 2017-12-09 duomenys.

19 <http://www.smm.lt/web/lt/komisijos-ir-darbo-grupes>

2.4. Neformalusis vaikų švietimas (NVŠ)

Nors NVŠ yra neatsiejama bendros švietimo sistemos dalis, pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus jo vieta iki šiol neaiški²⁰, valstybės mastu trūksta tiek sisteminio požiūrio, tiek tarpinstitucinio koordinavimo pradedant nuo neformaliojo švietimo sąvokų išgryninimo, baigiant paslaugų prieinamumo ir kokybės užtikrinimu. Valstybės kontrolė, atlikusi neformaliojo mokinių švietimo veiklos auditą, nustatė, kad NVŠ skirtos lėšos iš esmės skiriamos savivaldybių įsteigtoms neformaliojo švietimo įstaigoms, o tai neskatina nei neformaliojo švietimo paslaugų pasiūlos, nei teikėjų tinklo plėtros²¹. Atliekant šią analizę buvo tiriama ŠMM pavaldžių įstaigų kompetencija ir veiklos NVŠ srityje ir pastebėti šie tobulintini aspektai:

- Neformaliojo vaikų švietimo (NVŠ) politikos formavimo, finansavimo priemonių administravimo ir įgyvendinimo srityse veikia dvi pagrindinės švietimo pagalbos įstaigos – LVJC ir LMNŠC. Ši veiklos sritis bei atitinkamai susijusios funkcijos yra numatytos šių įstaigų nuostatuose, ŠMM skiriamas tiesioginis finansavimas. Pastebėtina, kad pagal nuostatus abiejų įstaigų veiklos tikslai labai panašūs, o uždaviniai iš dalies sutampa.

ŠMM pavaldžių įstaigų nuostatai

LMNŠC veiklos tikslas – vykdyti ir įgyvendinti valstybės politiką neformaliojo vaikų švietimo bei profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) srityse. Pagrindinės veiklos rūšys – sveikatos priežiūros, švietimo, kultūros ir kitų socialinių paslaugų, išskyrus socialinį draudimą, veiklos reguliavimas (kodas 84.12); švietimui būdingų paslaugų veikla (kodas 85.60).

Centro veiklos uždaviniai:

- 11.1. plėtoti neformaliojo vaikų švietimo sistemą;
- 11.2. organizuoti neformaliojo vaikų švietimo sistemos dalyvių kvalifikacijos tobulinimą;
- 11.3. koordinuoti ir vykdyti profesinį orientavimą;
- 11.4. organizuoti ir vykdyti mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, neformalųjį švietimą.

20 Lietuvos švietimo tarybos Lietuvos švietimo būklės 2013–2016 m. apžvalga, p. 52.

21 Valstybinio audito ataskaita „Kaip organizuojamas neformalusis mokinių švietimas“, 2015 m. vasario 4 d. Nr. VA-P-50-3-1.

ŠMM pavaldžių įstaigų nuostatai

LVJC tikslas – dalyvauti formuojant neformaliojo vaikų švietimo politiką ir ją įgyvendinti.

Pagrindinės veiklos rūšis – švietimo tarnybų veiklos reguliavimas (kodas 75.12.20).

Centro veiklos uždaviniai:

- 9.1. inicijuoti ir organizuoti teisės aktų projektų rengimą ir įgyvendinimą neformaliojo vaikų švietimo srityje;*
- 9.2. koordinuoti neformaliojo vaikų švietimo mokytojų kvalifikacijos tobulinimą;*
- 9.3. organizuoti neformaliojo švietimo šalies ir tarptautinius renginius vaikams ir jaunimui. [○](#)*

Pagal šių įstaigų veiklos dokumentus joms priskiriamos ir panašios funkcijos – dalyvauti NVŠ teisės aktų rengimo procese, organizuoti nacionalinius NVŠ renginius, įgyvendinti vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, integraciją per neformalųjį švietimą, teikti pedagogų kvalifikacijos tobulinimo paslaugas. LMNŠC yra tiesiogiai atsakingas už Neformaliojo vaikų švietimo krepšelio programos, finansuojamos iš ESF lėšų, administravimą nacionaliniu lygmeniu, koordinuoja ESF lėšų paskirstymą savivaldybėms, atrankos kriterijų ir vertinimo organizavimą ir pan. Nors švietimo sistemoje veikia dvi nacionalinės NVŠ pagalbos įstaigos, iki šiol nėra sisteminio NVŠ kokybės užtikrinimo mechanizmo²². Kitaip tariant, NVŠ politikos koordinavimo ir kokybės priežiūros funkcijos atliekamos nepakankamai.

- Abi nacionalinės švietimo pagalbos įstaigos taip pat yra ir NVŠ paslaugų teikėjai, t. y. organizuoja būrelius, edukacinius užsiėmimus, stovyklas, renginius, mokymus ir pan. Pagal įstaigų veiklos reglamentavimą neaišku, kokiais kriterijais apibrėžiama kiekvienos įstaigos kompetencija, t. y. kodėl skirtingoms įstaigoms pavedamos įgyvendinti skirtingos arba tos pačios ŠMM planavimo priemonės.

ŠMM pavaldžių įstaigų 2016 m. darbo (veiklos) planai

Dalyvavimas parodoje „Mokykla 2016“ LVJC plane vykdomas pagal 11.01 Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimo 3.1.8 priemonę „Pritaikyti švietimą informacinės visuomenės poreikiams“, o LMNŠC plane – pagal 11.02 Švietimo ir mokslo administravimo 1.2.11 priemonę „Organizuoti pavaldžius centrus reformos tikslams pasiekti“.

²² 2017 m. pabaigoje ŠMM parengė Neformaliojo vaikų švietimo programų kokybės vertinimo rekomendacijas, kurios padėtų savivaldybėms ir švietimo paslaugų teikėjams tobulinti vykdomų programų kokybę.

ŠMM pavaldžių įstaigų 2016 m. darbo (veiklos) planai

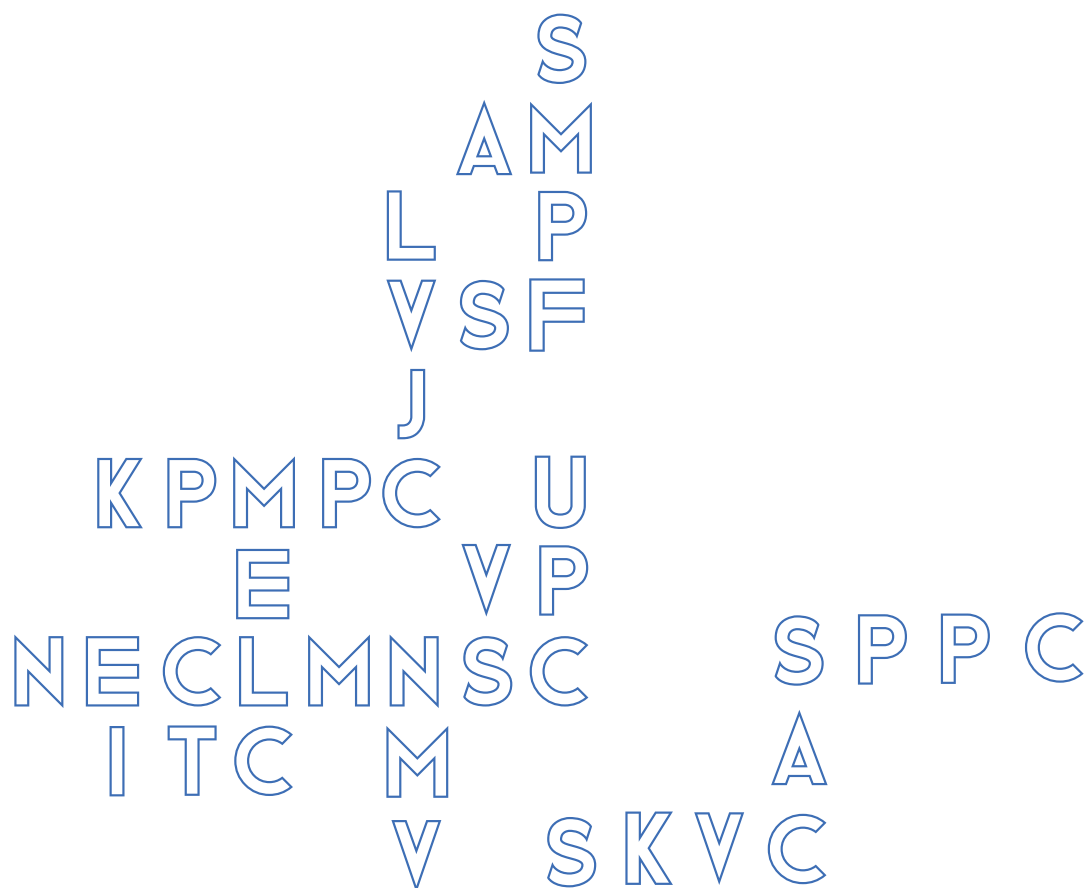
Pagal 11.01 Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimo 3.2.3 priemonę „Organizuoti bendrųjų kompetencijų ugdymą neformaliojo švietimo priemonėmis“ LVJC plane numatyta įgyvendinti nacionalinę darnaus vystymosi įgūdžių formavimo programą „Darni mokykla“, o LMNŠC numatyti 4 renginiai / veiklos sveikatingumo tema, Baltijos jūros projekto ir GLOBE programos renginiai, Bibliotekų metų nacionaliniai renginiai. Tos pačios GLOBE programos kiti veiksmai numatyti ir LMNŠC veiklose pagal 11.02 Švietimo ir mokslo administravimo 1.2.11 priemonę „Organizuoti pavaldžius centrus reformos tikslams pasiekti“.

Pagal 11.01 Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimo 3.3.6 priemonę „Įgyvendinti vaikų ir jaunimo socializacijos veiksmus“ LVJC plane numatytos mokymo plaukti programų, mokymo plaukti stovyklų, tarptautinės programos „DofE“, UNESCO globalaus švietimo renginių, tarptautinės konferencijos globaliojo švietimo tema projektų finansavimo konkurso organizavimas; LMNŠC plane – sporto žaidynių ir saugaus eismo ugdymo renginių organizavimas. ○

- Be to, kad gauna tikslinį finansavimą ir panaudos teise neatlygintinai valdo valstybės turtą (pastatus, žemės sklypus, veiklai reikalingą infrastruktūrą), šios įstaigos, turėdamos papildomą NVŠ teikėjo statusą, taip pat dalyvauja ir NVŠ krepšelio programoje, pagal kurią gauna papildomą valstybės biudžeto finansavimą. Šioje situacijoje kyla interesų konfliktas: LMNŠC, būdama NVŠ programos įgyvendinimą koordinuojančia institucija ir dalyvaudama įgyvendinant šią programą, pažeidžia lygiateisiškumo ir skaidrumo principus.
- Neaiškus kitų su NVŠ susijusių veiklų paskirstymas ŠMM įstaigoms – LMNŠC priskirtas gabių vaikų ugdymo programos įgyvendinimas organizuojant olimpiadas ir stovyklas, o SPPC koordinuoja ESF projektą „Mokinių akademinių gebėjimų atpažinimo ir jų ugdymo kokybės plėtra“, kuriame taip pat numatyti gabių vaikų neformaliojo švietimo užsiėmimai per VŠĮ „Pirmoji kava“ (TV viktorina „Tūkstantmečio vaikai“). Už tarptautinių mainų programų ir projektų įgyvendinimą atsakingam ŠMPF pavesta administruoti ES struktūrinės paramos lėšomis remiamo nacionalinio projekto „TAPK 2“, kuris susijęs su NVŠ plėtra ir prieinamumo didinimu, veiklas (vaikų stovyklų finansavimas).
- ŠMM pavaldžios yra dar dvi tik NVŠ paslaugas teikiančios įstaigos. Lietuvos Bronio Oškinio vaikų aviacijos mokykla – vienintelė neformaliojo vaikų švietimo įstaiga, gaunanti tiesioginį ŠMM finansavimą mokyklai išlaikyti, vykdanči specializuotą neformalųjį vaikų švietimą aviacijos srityje. VŠĮ „Vaikų poilsis“ organizuoja vaikų poilsio stovyklas pagal panaudą gautose valstybei priklausančiose stovyklų patalpose. Nors įstaiga negauna tiesioginio ŠMM finansavimo, tačiau jai pavaldūs 8 struktūriniai padaliniai, įstaigai suteikti panaudos teise (5 stovyklos su pastatais

ir 3 poilsio namai). Šios įstaigos, būdamos pavaldžios valstybei, palyginti su kitais nevalstybiniais paslaugų teikėjais, turi išskirtines sąlygas vykdyti NVŠ, taigi sudaromos nevienodos konkurencinės sąlygos kitiems NVŠ teikėjams.

NVŠ srityje ŠMM pavaldžių įstaigų LMNŠC ir LVJC funkcijos iš dalies dubliuojamos, o ES struktūrinių lėšų administravimas paskirstytas kelioms skirtingoms įstaigoms, ne visada atsižvelgiant į jų numatytą paskirtį bei kompetenciją. Taip pat nei vienai įstaigai nepriskirtos NVŠ sistemos plėtros ir kokybės užtikrinimo funkcijos. Be to, LVJC ir LMNŠC suteikta galimybė pačioms teikti neformaliojo vaikų švietimo paslaugas, kurias gali vykdyti ir kiti švietimo teikėjai. Taip šioms institucijoms sudaromos išskirtinės sąlygos kitų rinkoje veikiančių švietimo teikėjų atžvilgiu. Atitinkamai išskirtinės sąlygos sukuriama ir kitiems valstybinio pavaldumo NVŠ paslaugų teikėjams VŠĮ „Vaikų poilsis“ ir Aviacijos mokyklai, leidžiant neatlygintinai naudotis valstybės turtu ir (arba) gauti tikslinį finansavimą. •

2.5. Palaikomosios funkcijos, nepagrindinės veiklos ir kitos teikiamos paslaugos

Tyrimo metu pastebėta, kad biudžetinės įstaigos vykdo ir kitas veiklas bei teikia kitas paslaugas, nebūdingas valstybinėms įstaigoms ir kurios galėtų būti perduotos kitiems nevalstybiniais subjektams:

- MELC – ŠMM įsteigtas leidybos centras, kuriam suteiktas švietimo pagalbos įstaigos statusas. Įstaiga vykdo valstybės leidybines programas, leidžia mokslo enciklopedijas, pedagoginę ir informacinę literatūrą. Deja, įstaiga neskelbia nei savo darbo planų, nei veiklos ataskaitų.
- ŠAC ir ITC pagal savo funkcijas iš esmės yra infrastruktūros užtikrinimo ir techninio aprūpinimo įstaigos:
 - ŠAC kompetencija yra bendrojo ugdymo įstaigų aprūpinimas mokymo priemonėmis, mokykline dokumentacija, įvairių infrastruktūros ir mokymosi aplinkos gerinimo projektų administravimas. ŠAC atskiras skyrius rengia ir leidžia informacinį leidinį „Švietimo naujienos“ (įdarbintas leidinio redaktorius, du žurnalistai, rankraščių redaktorius bei dizaineris-maketuotojas). Įstaigai taip pat priskirtas ŠMM priklausančių pastatų administravimas; dalies ŠMM, NMVA, UPC, SPPC parengtos metodinės medžiagos, švietimo analizių leidyba.
 - ITC aprūpina švietimo įstaigas kompiuterine technika, programine įranga, administruoja švietimo registrus, švietimo portalą, taip pat ŠMM pavedimu kasdien atlieka spaudos apžvalgą.

Išteklių efektyvumo atžvilgiu keltinas klausimas dėl dviejų atskirų tokios paskirties įstaigų išlaikymo, kadangi šių įstaigų vykdomų funkcijų pobūdis yra labai panašus. Be to, švietimo įstaigų aprūpinimą specialiojo ugdymo priemonėmis vykdo SPPC. Kitaip tariant, ŠMM pavaldžių įstaigų sistemoje nėra nuoseklaus techninio aprūpinimo funkcijų ir atsakomybių paskirstymo ir reikalinga funkcijų ir skiriamų lėšų ekonominio naudingumo analizė.

- Įstaigų veiklos nuostatuose taip pat numatyta įvairių papildomų, t. y. nepagrindinių veiklų ir funkcijų, už kurių vykdymą įstaigos gali gauti papildomų pajamų.

ŠMM pavaldžių įstaigų nuostatai

LVJC: Vaikų poilsio stovyklų veikla; jaunimo organizacijų veikla; visuomeninių organizacijų veikla; poilsio organizavimo, ekskursijų organizatorių veikla; turistų gidų veikla; nekilnojamojo turto, priklausančio nuosavybės ar kita teise, nuomojimas; mašinų ir įrenginių be operatoriaus ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų nuoma; techninės įrangos naudojimo konsultacijos; teisinė, apskaitos, buhalterijos ir audito veikla; konsultacijos mokesčių klausimais; verslo ir valdymo konsultacijos; holdingai; reklama; mugių, parodų ir suvažiavimų rengėjų veikla; kita aptarnavimo veikla.

UPC: Apgyvendinimo veikla; maitinimo ir gėrimų teikimo veikla; nuosavo arba nuomojamo turto nuoma ir eksploatavimas, ekskursijų organizatorių veikla, posėdžių ir verslo renginių organizavimas.

SPPC: Aprūpinimas kita laikina buveine.

ITC: Nuosavo arba nuomojamo nekilnojamojo turto nuoma ir eksploatavimas.

ŠAC: Nuosavo ar nuomojamo nekilnojamojo turto nuoma ir eksploatavimas.

LMNŠC: Sportinis ir rekreacinis švietimas; kita, nesusijusi su apgyvendinimu, socialinio darbo veikla; posėdžių ir verslo renginių organizavimas; botanikos sodų ir gamtos rezervatų veikla; sporto įrenginių eksploatavimas; kita sportinė veikla; pramogų ir poilsio organizavimo veikla; rinkos tyrimas ir viešosios nuomonės apklausa; kita niekur kitur nepriskirta profesinė, mokslinė ir techninė veikla; variklinių transporto priemonių nuoma ir išperkamoji nuoma; poilsio ir sporto reikmenų nuoma ir išperkamoji nuoma; ekskursijų organizatorių veikla; kitų išankstinio užsakymo ir susijusių paslaugų veikla; poilsiautojų ir kita trumpalaikio apgyvendinimo veikla; poilsinių transporto priemonių, priekabų aikštelių ir stovyklaviečių veikla; kita apgyvendinimo veikla; kitų maitinimo paslaugų teikimas; gėlių ir sodinukų didmeninė prekyba; kitų prekių mažmeninė prekyba specializuotose parduotuvėse; kitas niekur kitur nepriskirtas keleivinis sausumos transportas; augalininkystė ir gyvulininkystė, medžioklė ir susijusių paslaugų veikla.

o

Pažymėtina, kad tai nėra išskirtinės veiklos ar paslaugos, kurios konkurencinėmis sąlygomis negalėtų būti vykdomos kitų ūkio subjektų. Atsižvelgiant į tai, kad biudžetinės įstaigos, teikdamos įvairias papildomas paslaugas, naudojasi joms valstybės suteikta išskirtine padėtimi bei iš viešųjų lėšų sukurta infrastruktūra, tokių paslaugų teikimas yra ydinga praktika, kelianti abejonių dėl valstybės lėšų panaudojimo efektyvumo ir skaidrumo.

- Abejonių kelia valstybinio pavaldumo įstaigoms suteikiama galimybė steigti kontroliuojamus vienetus. Pavyzdžiui, LVJC turi kontroliuojamą VšĮ „Jaunimo

slėnis”²³, kuriai nuomoja patikėjimo teise valdomas valstybei priklausančias patalpas ir iš kurios perka renginių organizavimo bei aptarnavimo paslaugas. Apie šią viešąją įstaigą nėra jokios viešai prieinamos informacijos, išskyrus oficialiai skelbiamą viešajame įmonių registre. 2016 m. šios įstaigos pelnas – 60,5 tūkst. eurų, joje dirbo 32 darbuotojai. Ši įstaiga dažniausiai laimi LVJC skelbiamus viešųjų pirkimų konkursus²⁴: nuo 2012 m. laimėjo viešai skelbiamų konkursų už 71 500 eurų. Per 2016 m. LVJC iš šios įstaigos taip pat įvykdė mažos vertės, t. y. taikant apklausą žodžiu be konkurso, maisto produktų bei maitinimo, apgyvendinimo ir renginių organizavimo paslaugų pirkimų už maždaug 45 000 eurų.²⁵ Be to, LVJC vadovas yra ir neformaliojo švietimo asociacijos „Jaunimo akademija“ prezidentas. Asociacija minima LVJC darbo planuose kaip partneris įgyvendinant tam tikras veiklas. Ši asociacija yra nevyriausybinė organizacija, vienijanti juridinius ir fizinius asmenis, organizuojančius vaikų neformalųjį švietimą, formuojančius šalies vaikų ir jaunimo neformaliojo švietimo politiką; asociacijai priklauso 55 juridiniai ir fiziniai asmenys iš visos Lietuvos didžiųjų miestų bei regionų. Asociacijos veiklos koordinatorė – taip pat LVJC darbuotoja. Įdarbintų darbuotojų nėra nuo 2015 m. Interneto svetainėje pateikiamas tik 2013 m. viešųjų pirkimų planas, daugiau jokios finansinės, biudžeto ar veiklos ataskaitos neskelbiamos.²⁶

- Daugumai įstaigų leidžiama verstis nuosavo arba panaudos teise valdomo turto nuoma. Nors tokiu būdu įstaigos surenka lėšų iš papildomo pajamų šaltinio, kyla klausimas dėl šioms įstaigoms perduoto arba įsigyto turto panaudojimo ir valdymo efektyvumo. Be to, išskirtinėms įstaigoms (pvz., VŠĮ „Vaikų poilsis“, Aviacijos mokykla, LVJC, LMNŠC) suteikus teisę neatlygintinai naudotis pastatais, žemės sklypais ir pan. sudaromos nelygiavertės konkurencinės sąlygos ir apribojamos kitų tokias pačias viešąsias paslaugas teikiančių rinkos subjektų galimybės veikti bei dalyvauti valstybės, savivaldybių, ES ir kitose finansavimo priemonėse.

Minėtos aprūpinimo ir kitos papildomos biudžetinių įstaigų teikiamos viešosios paslaugos ir veiklos yra nebūdingos valstybiniam sektoriui ir optimalaus valstybės lėšų panaudojimo atžvilgiu laikytinos perteklinėmis. Tikėtina, kad dalies šių paslaugų atsisakymas arba perdavimas kitiems rinkos sąlygomis veikiantiems subjektams leistų ne tik užtikrinti teisinių konkurencijos normų įgyvendinimą, bet ir efektyviau panaudoti valstybės ir ES investicijų lėšas. •

23 Remiantis LVJC 2016 m. finansinės ataskaitos aiškinamuoju raštu https://lvjc.lt/media/files/Aiskinamasis_ras-tas_prie_2016_m_ataskaitu_rinkinio.pdf

24 https://rekvizitai.vz.lt/imone/jaunimo_slenis/konkursai/

25 Remiantis LVJC paskelbtomis viešųjų pirkimų suvestinėmis <https://lvjc.lt/administracine-informacija/>

26 <http://www.jaunimoakademija.lt/>

S
 A M
 P
 V S F
 S J
 K P M P C U
 P E V P
 N E C L M N S C
 I T C M
 S K V C
 S A C

S
 A M
 P
 V S F
 P
 P
 C

S S L V J
 K P M P C U
 V P E V P
 I T C N E C L M N S C

3.

ŠMM ir pavaldžių įstaigų veiklos planavimas ir koordinavimas

Šioje dalyje pateikiamos bendros pastabos apie ŠMM vykdomą pavaldžių įstaigų veiklos koordinavimą, lyginant pavaldžių įstaigų 2016 ir (ar) 2017 m. planavimo dokumentus ir 2017 m. metines užduotis vadovams su atitinkamų laikotarpių ŠMM darbo planais.

Visų pirma pastebėtina, kad ŠMM darbo planuose šalia kiekvienos priemonės nurodomas tik bendras vykdančių ar atsakingų pavaldžių įstaigų sąrašas ir bendra priemonei įgyvendinti skirtų lėšų suma, tačiau nenurodyta konkrečių kiekvienai įstaigai priskirtų užduočių bei joms skiriamų lėšų sumų.

S
A M
P
L V S F
J
S
K P M P C U
P E V P
N E C L M N S C
I T C M
S K V C
S A C

ŠMM 2017 m. darbo planas

Nr.	Tikslai, uždaviniai, priemonė	Siektini rezultatai (kriterijai)	Atsakingi ir vykdytojai	Partneriai (įgyvendintojai)	Lėšos (tūkst. eurų)
2.2.3	Organizuoti švietimo stebėsenos tyrimus ir analizes	I–IV ketvirčiai Vykdyti tarptautiniai tyrimai: - vykdyti IEA ICCS 2016 rezultatų sklaidą - vykdyti IEA PIRLS 2016 rezultatų sklaidą - vykdyti OECD PISA 2018 bandomojo tyrimo parengiamieji darbai (PISA 2018 bandomojo tyrimo medžiagos vertimai, pateikta medžiaga ir duomenys tarptautiniam tyrimo centrui) Dalyvauti tarptautinių tyrimų (PISA, PIRLS, TIMSS) koordinatorių susitikimuose, duomenų bazių valdymo apmokymuose Dalyvauti OECD PISA valdančiosios tarybos ir IEA generalinės asamblėjos veikloje ir tyrimų koordinatorių pasitarimuose (pagal tyrimų organizatorių planą) Sumokėti mokesčiai už tarptautinius tyrimus Organizuoti nacionaliniai mokinių pasiekimų tyrimai Dalyvauti EBPO TALIS 2018 pasirengimo darbuose Parengta 12 švietimo problemos analizių Parengta VŠŠ pusiaukelės apžvalga Parengtos 2 Švietimo būklės apžvalgos – Bendrasis ugdymas (Stiprus mokytojas) ir Profesinio mokymo būklės apžvalga Parengti ir elektroniniu būdu paskelbti 4 statistikos leidiniai: „Lietuvos švietimas skaičiais 2017. Ikmokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas“; „Lietuvos švietimas skaičiais 2017. Bendrasis ugdymas“; „Lietuvos švietimas skaičiais 2017. Profesinis mokymas“; „Lietuvos švietimas skaičiais 2017. Neformalusis švietimas“	R. Dukynaitė R. Ališauskas A. Razmantienė J. Vosylytė- Abromaitienė R. Ališauskas A. Aldakauskas O. Damskis R. Ališauskas G. Vasiliauskaitė	NEC, ITC NMVA VU, ŠAC KPMPC	223
3.2.1	Sustiprinti bendrųjų kompetencijų vaidmenį ugdymo turinyje ir jo aprūpinimą	I ketvirtis Organizuota akademinė metų paskaita mokytojams Išleista mokyklinė dokumentacija Organizuota tarptautinė konferencija užsienio kalbų egzaminų siejimo su BEKM Atnaujintas Tarptautinių užsienio kalbų egzaminų įvertinimų įskaitymo ir atitikmenų valstybinių užsienio kalbų brandos egzaminų įvertinimams nustatymo tvarkos aprašas II ketvirtis Organizuota 3 vadovėlių ir mokymo priemonių turinio vertintojų mokymai; 10 regioninių Nacionalinio mokinių patikrinimo programų konsultacijų, Tarptautinis socialinio-emocinio ugdymo simpoziumas Parengtas ir patvirtintas Pradinio ugdymo programos bendrasis ugdymo planas Parengti ir patvirtinti Pagrindinio ir vidurinio ugdymo programos bendrieji ugdymo planai Organizuotos 3 viešosios konsultacijos dėl bendrųjų ugdymo planų įgyvendinimo III ketvirtis Parengta metodinė medžiaga dėl Individualios pažangos vertinimo Parengtas Visuomenės finansinio švietimo planas 2017–2020 metams Organizuotos 6 viešosios konsultacijos dėl Bendrųjų programų atnaujinimo, aprašant ugdymo rezultatus Parengtas pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų ugdymo rezultatų aprašas Organizuotos 4 viešosios konsultacijos regionuose skaitymo ir rašymo sampratos, apimančios visus dalykus priemonių, įrankių parengimą ir įgyvendinimą, įtraukiant nevyriausybinės organizacijas IV ketvirtis Parengtas kūrybingumo ir kritinio mąstymo modelių projektų ir iniciatyvų, skirtų kūrybingumui ir kritinio mąstymo ugdymui, sąvadas Organizuotos 3 viešos konsultacijos dėl kaupiamojo vertinimo, 17 vadovėlių ir mokymo priemonių turinio ekspertinis vertinimas Parengtos Nacionalinio mokinių patikrinimo programų užduotys 2018 metams: 2, 4, 6 ir 8 klasei	L. Rutkauskienė L. Gražlienė I. Raudienė A. Šuminienė M. Skakauskienė E. Bagdanavičienė V. Sipaitė L. Jasiukevičienė	UPC, NEC ŠMPF LVJC	100

Nors ŠMM yra aukštesnio lygmens koordinuojanti ir kontroliuojanti institucija, ŠMM darbo plane siektini rezultatai yra iš esmės pavaldžių įstaigų veiklos planuose numatytų užduočių pakartojimas, kai kuriais atvejais įtraukiant netgi smulkaus operatyvinio pobūdžio veiklas – pavienius renginius, iniciatyvas ir pan.

ŠMM 2017 m. darbo planas

ŠMM 2017 m. plano 3.4.1 priemonės siektini rezultatai:

Organizuoti SMM koordinatorių bendrųjų kompetencijų ugdymo seminarai, viešinta SMM geroji patirtis

Organizuoti mokytojų ir kitų sveikatos ugdymo procese dalyvaujančių asmenų bendrųjų ir dalykinių kompetencijų tobulinimo renginiai

Organizuoti 6 nacionaliniai neformalaus švietimo sveikatingumo renginiai šalies mokiniams, nacionaliniai gamtinio ir ekologinio ugdymo renginiai mokiniams

Organizuotas Baltijos jūros projekto mokytojų kvalifikacijos kėlimo seminaras

Organizuotas GLOBE programos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo seminaras

Mokiniai dalyvavo tarptautiniame judėjime „Laisvalaikis mokslo ir technologijos“ (Milset)

Organizuotos techninės kūrybos, inžinerinio ugdymo ir jaunųjų tyrėjų veiklos, mokiniai dalyvavo tarptautinėse techninės kūrybos ir inžinerinių veiklų varžybose

Organizuoti mobilios mokslinės laboratorijos vizitai į mokyklas

Jaunųjų mokslininkų mokytojų rengimas ir esamų kvalifikacijos kėlimas

Organizuotas neformaliojo vaikų švietimo projektų rėmimo konkursas

Organizuota konferencija savivaldybėms neformaliojo vaikų švietimo kokybės užtikrinimo tema

Organizuota ir finansuota iniciatyva „Atverkime duris vasarai“

Nors ŠMM darbo plane prie veiklos tikslų ir uždavinių yra nustatomi bendrieji siektini švietimo sistemos tobulinimo rodikliai — tiek rezultato (poveikio), tiek proceso (produkto), pavaldžių įstaigų atžvilgiu apsiribojama tik proceso rodikliais (t. y. tiesiog išvardijamos suplanuotos veiklos), o rezultato rodikliai apskritai nėra nustatomi. Netgi 1.2.11 priemonėje „Organizuoti pavaldžius centrus reformos tikslams pasiekti“ ŠMM darbo plane prie kiekvienos finansuojamos pavaldžios įstaigos nurodomos tik jos vykdomos funkcijos, tačiau jokie rezultato ar kitokie veiklos efektyvinimo rodikliai (pavyzdžiui, tam tikra dalimi sumažinti administravimo, IT infrastruktūros išlaikymo ar pan. išlaidas ir t. t.) nenumatomi.

ŠMM 2017 m. darbo planas

1.2.11.4 Užtikrinti Švietimo aprūpinimo centro veiklą

Siektini rezultatai:

Administruota Vadovėlių duomenų bazė

Parengti spaudai operatyviosios leidybos leidiniai ir jais aprūpinti savivaldybių švietimo skyriai, švietimo įstaigos ir švietimo centrai

Parengta, išleista, paskirstyta ir pristatyta (apie 2 900 adresatų) 11 leidinio „Švietimo naujienos“ numerių

Ištirtas 400 švietimo įstaigų mokyklinės dokumentacijos poreikis

400 švietimo įstaigų ir 230 darbo rinkos mokymo centrų aprūpinti mokykline dokumentacija

Vykdyta saugijų blankų panaudojimo kontrolė

Paskirstyti ir švietimo įstaigoms perduoti pagal programas išleisti ir paramos būdu gauti leidiniai

Administruoti ES remiami projektai ir ŠMM priklausantys pastatai ○

Veiklos tobulinimo ir efektyvumo didinimo rodiklių pasigendama ir ŠMM interneto svetainėje skelbiamose 2017 m. užduotyse įstaigų vadovams. Iš šių užduočių formulavimo nėra visiškai aišku, kokia yra jų paskirtis ir santykis su bendrojo įstaigos veiklos planavimu. Jose dažniausiai numatomi tikslai, kuriuos ketinama matuoti į procesą orientuotais rodikliais ir kurie mažai siejasi su nustatytais ŠMM prioritetais. Pavyzdžiui, ŠAC vadovui 2017 m. iš viso pavestos trys užduotys.

2017 m. užduotys ŠAC vadovui

1. Užduotis: Organizuoti sklandų ES paramos projektų parengimą ir įgyvendinimą.

Siektini rezultatai: Užtikrinti sklandų 4 vykdomų ES paramos projektų įgyvendinimą.

Vertinimo rodikliai: Pasiiekti suplanuotus 2017 m. projektų veiklų rodiklius.

2. Užduotis: Parengti ir įteisinti darbo apmokėjimo sistemą.

Siektini rezultatai: Įgyvendinti Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo įstatymo 5 straipsnio nuostatas.

Vertinimo rodikliai: Papildytos darbo tvarkos taisyklės, visi darbuotojai pasirašytinai supažindinti su apmokėjimo sistema.

3. Užduotis: Užtikrinti sklandų švietimo įstaigų aprūpinimą mokykline dokumentacija.

Siektini rezultatai: Aprūpinti švietimo įstaigas mokykline dokumentacija.

Vertinimo rodikliai: Operuojant lėšas išleisti elektroninio mokinio pažymėjimo blanką ne mažesniu nei 30 000 tiražu. ○

Nors ŠMM 2017 m. darbo plane ŠAC yra numatytas kaip partneris siekiant rodiklio „40 proc. mokinių, turinčių galimybę savo mokykloje naudotis integruota gamtos mokslų laboratorija“, tačiau į užduotis vadovui šis siekinys tiesiogiai neįtrauktas (priimant

išlygą, kad galbūt tai įtraukta netiesiogiai į ES paramos projektų rodiklius). Darbo apmokėjimo sistemos parengimas ir įteisinimas yra įstaigos vadovo administracinė veikla, vykdoma pagal teisės aktų reikalavimus, ir neturėtų būti keliama kaip tikslas. Atitinkamai ir švietimo įstaigų aprūpinimas mokyklinė dokumentacija yra tiesioginė įstaigos funkcija, o numatytas rodiklis dėl elektroninio mokinio pažymėjimo blanko išleidimo nėra tiesiogiai susijęs su efektyvesniu tikslo įgyvendinimu. Numatytos užduotys nėra ambicingos, t. y. neįpareigoja vadovo tobulinti įstaigos veiklą, gerinti jos veiklos efektyvumą ir kokybę.

Peržiūrėjus kitų pavaldžių įstaigų vadovams numatytas užduotis, neaišku, kokiais kriterijais vadovaujantis nustatomas įstaigų vadovams skiriamų metinių užduočių kiekis, kuris, lyginant su ŠMM darbo plane numatytomis priemonėmis, atrodo neproporcingas. Pavyzdžiui, ŠAC numatyta atsakomybė – 12 priemonių, o vadovui nustatytos 3 užduotys. MELC Ministerijos plane nurodyta 1 priemonėje, o vadovui numatytos 5 užduotys; NMVA – 17 priemonių ir 6 užduotys vadovui ir pan. Pažymėtina, kad ŠMPF vadovo užduotys apskritai neskelbiamos.

ŠMM ir pavaldžių įstaigų planavimo dokumentų analizė atskleidė, kad planavimo ir įstaigų veiklos vertinimo procesas yra gana formalus: neužtikrinamas įstaigų veiklos koordinavimas bei tarpinstitucinis bendradarbiavimas. ŠMM darbo planuose dažnai nurodomi tie patys darbai, kurie numatyti ir įstaigų darbo planuose, taigi ŠMM darbo planas tėra subendrintas pavaldžių įstaigų veiklą ir funkcijų dokumentas. Nors ŠMM darbo planuose yra nustatomi bendrieji siektini švietimo sistemos tobulinimo rodikliai, tačiau ŠMM pavaldžioms įstaigoms jokie veiklos tobulinimo, efektyvinimo rodikliai nėra nustatomi nei darbo planuose, nei 2017 m. užduotyse vadovams. Šių užduočių nustatymas kaip kokybės užtikrinimo instrumentas vertintinas palankiai, tačiau šiuo metu jis yra formalus – daugeliu atvejų koncentruojamasi tik į produkto (proceso ar indėlio) rodiklius, nekeliant tikslų efektyviau naudoti pavaldžioms įstaigoms skirtas valstybės biudžeto lėšas ar kryptingai gerinti įstaigų veiklos kokybę. •

4. Išvados ir pasiūlymai dėl ŠMM pavaldžių įstaigų funkcijų ir teikiamų viešųjų paslaugų optimizavimo

Siekiant padėti įgyvendinti XVII Vyriausybės programos įgyvendinimo plano darbus dėl švietimo kokybės gerinimo, didesnio nevyriausybinių organizacijų įtraukimo į viešųjų paslaugų teikimą ir optimaliau naudoti valstybės biudžeto ir ES struktūrinių investicijų lėšas, buvo peržiūrėtas ŠMM pavaldžių įstaigų tinklas, jų funkcijos ir veikla.

Tyrimą apsunkino viešai prieinamos informacijos apie įstaigų veiklą trūkumas – dauguma nagrinėtų įstaigų viešai neskelbė 2016 m. veiklos ataskaitų ir 2017 m. darbo planų. Todėl pateikiamos įžvalgos ir išvados yra suformuluotos remiantis tik viešai skelbiamais duomenimis.

Analizės metu paaiškėjo, kad ŠMM pavaldžių įstaigų skaičius yra pernelyg didelis. Net dešimčiai šių įstaigų priskirtos švietimo pagalbos funkcijos: penkios iš jų (UPC, SPPC, KPMPC, LMNŠC ir LVJC) veikia kaip metodiniai tam tikros švietimo srities centrai, trys įstaigos (ŠAC, ITC, MELC) vykdo palaikomąsias (aprūpinimo, leidybos) ir kitas švietimo infrastruktūros užtikrinimo, o kitos dvi (NEC, NMVA) – švietimo sistemos vertinimo funkcijas. ŠMM taip pat tiesiogiai pavaldžios dvi neformaliojo vaikų švietimo įstaigos – VšĮ „Vaikų poilsis“ ir Aviacijos mokykla, teikiančios išskirtinai neformaliojo švietimo paslaugas.

Nėra aiškaus ugdymo turinio plėtros ir metodinės veiklos funkcijų atskyrimo tarp švietimo pagalbos įstaigų, todėl nemaža dalis funkcijų dubliuojama, ypač NVŠ srityje. Taip pat nėra vienos susistemintos duomenų bazės: kiekviena įstaiga informaciją apie metodinę medžiagą, priemonių sąrašus ir kitą su ugdymo turiniu susijusią informaciją skelbia atskiruose šaltiniuose.

Švietimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo srityje nėra nuoseklios švietimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo sistemos: šios funkcijos dokumentuose priskirtos labai plačiam įstaigų ratui, nors dalis jų šios veiklos nevykdo arba vykdo labai mažą apimtį (NEC, NMVA, ITC, ŠAC). NVŠ srityje kvalifikacijos tobulinimo paslaugų teikimas pavestas dviem įstaigoms. Atitinkamai neatskirtos šių paslaugų koordinavimo bei priežiūros nacionaliniu mastu funkcijos nuo pačių paslaugų teikimo. Tai neužtikrina koordinuoto šios veiklos įgyvendinimo ar kokybės užtikrinimo, sudarant prielaidas galimam funkcijų dubliavimui.

Šios analizės metu išryškėjo pagrindinės švietimo stebėsenos sistemos problemos – nors įstaigų, dalyvaujančių stebėsenoje, yra labai daug, išsamių ir susistemintų stebėsenos duomenų vienoje viešai prieinamoje vietoje nėra.

NVŠ srityje ŠMM pavaldžių įstaigų LMNŠC ir LVJC funkcijos iš dalies dubliuojamos, o ES struktūrinių lėšų administravimas paskirstytas kelioms skirtingoms įstaigoms, ne visada atsižvelgiant į jų numatytą paskirtį bei kompetenciją. Be to, LVJC ir LMNŠC suteikta galimybė pačioms teikti neformaliojo vaikų švietimo paslaugas, taip šioms institucijoms sudarant išskirtines sąlygas kitų rinkoje veikiančių švietimo teikėjų atžvilgiu. Atitinkamai išskirtinės sąlygos sukuriamos ir kitiems valstybinio pavaldumo NVŠ paslaugų teikėjams VŠĮ „Vaikų poilsis“ ir Aviacijos mokyklai, leidžiant neatlygintinai naudotis valstybės turtu ir (arba) gauti tikslinį finansavimą.

Net trys švietimo pagalbos įstaigos – ŠAC, ITC, MELC – atlieka palaikomąsias, leidybos, aprūpinimo, kitas infrastruktūros užtikrinimo funkcijas. Minėtos aprūpinimo ir kitos papildomos biudžetinių įstaigų teikiamos viešosios paslaugos ir veiklos yra nebūdingos valstybiniam sektoriui ir optimalaus valstybės lėšų panaudojimo atžvilgiu laikytinos perteklinėmis.

ŠMM ir pavaldžių įstaigų planavimo dokumentų analizė atskleidė, kad planavimo ir įstaigų veiklos vertinimo procesas yra gana formalus: ŠMM darbo planas tėra subendrintas pavaldžių įstaigų veiklų ir funkcijų dokumentas. Pasigendama realaus įstaigų veiklos kokybės užtikrinimo: ŠMM pavaldžioms įstaigoms darbo planuose bei 2017 m. užduotyse vadovams dauguma atvejų nustatomi produkto, o ne poveikio rodikliai, nekeliami tikslai efektyviau naudoti pavaldžioms įstaigoms skirtas valstybės biudžeto lėšas ar gerinti įstaigų veiklos kokybę.

Taigi darytina išvada, kad tokio didelio švietimo pagalbos įstaigų tinklo išlaikymas yra neefektyvus ne tik bendrųjų išteklių (personalo, pastatų išlaikymo, IT infrastruktūros) sąnaudų, bet ir sudėtingesnių tarpinstitucinio koordinavimo bei funkcijų ir užduočių

paskirstymo atžvilgiais. Nors pagal įstaigų veiklos reglamentavimą akivaizdus funkcijų ir veiklos dubliavimas nustatytas tik NVŠ srityje (LMNŠC ir LVJC), tačiau nagrinėjant įstaigų darbo planus bei kitą viešai skelbiamą informaciją apie jų veiklą, aptikta nemažai netikslingo koordinuojamų projektų priskyrimo, nepakankamo įstaigų paskirties atskyrimo ir funkcijų persidengimo bei valstybės įstaigoms nebūdingų funkcijų ir paslaugų teikimo atvejų.

Minėtoms problemoms spręsti siūlytina atlikti bendruosius sisteminius pakeitimus šiose srityse:

- Atskirti politikos įgyvendinimo ir priežiūros funkcijas nuo pačių švietimo paslaugų teikimo (NVŠ, pedagogų kvalifikacijos tobulinimo srityse).
- Atsisakyti įvairių palaikomųjų ir valstybės įstaigoms nebūdingų paslaugų teikimo per valstybės finansuojamas biudžetines įstaigas (leidyba, pastatų administravimas, kitos papildomos veiklos).
- Įdiegti efektyvesnius pavaldžių įstaigų veiklos koordinavimo sprendimus, peržiūrint įstaigų veiklos planavimo procesą ir metinių vadovų užduočių nustatymą, labiau orientuojantis į rezultato, o ne produkto kriterijus.

Siekiant užtikrinti efektyvesnį ŠMM pavaldžių įstaigų valdymą, sumažinti valstybės įstaigų administracinę naštą, optimizuoti biudžetinėms įstaigoms skiriamas lėšas bei užtikrinti didesnę viešųjų švietimo paslaugų įvairovę bei geresnę kokybę, siūlytina:

1. Tobulinti ŠMM ir pavaldžių įstaigų veiklos planavimą ir koordinavimą:

1.1. Sudarant ŠMM darbo planus aiškiai nurodyti, kokios atsakomybės ir lėšos pagal šaltinius (valstybės biudžeto, ES struktūrinių investicijų ir pan.) skiriamos kiekvienai pavaldžiai įstaigai.

1.2. Numatyti bendrą įstaigų darbo planų ir veiklos ataskaitų pateikimo ir skelbimo tvarką, taip palengvinant įstaigų darbo koordinavimą ir užtikrinant veiklų nedubliavimą bei viešumą.

1.3. Aiškiau apibrėžti įstaigų vadovams keliamų metinių užduočių tikslingumą, vengiant formalaus į procesą orientuotų užduočių bei rodiklių nustatymo. Vadovams turėtų būti keliami su bendrais ŠMM prioritetais ir siekiamais rodikliais susiję tikslai.

1.4. Išgryninti pavaldžių įstaigų funkcijas, atskiriant valstybinės reikšmės viešojo administravimo bei būtinas viešąsias paslaugas bei tas viešąsias paslaugas, kurios gali būti teikiamos nevalstybinių ūkio subjektų.

2. Optimizuoti švietimo pagalbos įstaigų tinklą NVŠ srityje:

2.1. Atlikti LVJC ir LMNŠC išorinį veiklos auditą bei kaštų-naudos analizę.

2.2. Atskirti NVŠ politikos formavimo, koordinavimo ir vykdymo nacionaliniu lygmeniu funkcijas nuo NVŠ paslaugų teikimo ir perduoti jas vienai atsakingai švietimo pagalbos įstaigai, priskiriant jai administravimo (NVŠ finansavimo paskirstymo), metodinės pagalbos, turinio ir paslaugų teikimo kokybės užtikrinimo, įskaitant NVŠ programų akreditaciją, funkcijas.

2.3. Peržiūrėti ESF projekto „TAPK 2“ įgyvendinimo priskyrimo ŠMPF tikslingumą. Siūloma perduoti projekto administravimą už NVŠ atsakingam subjektui.

2.4. NVŠ paslaugų teikimą (būrelių, projektų, olimpiadų, edukacinių programų, socialinių akcijų, konferencijų ir pan. organizavimą) perduoti nevalstybiniams NVŠ teikėjams, taip užtikrinant lygiavertiškesnes sąlygas visiems ūkio subjektams. Taip būtų išvengta interesų konflikto, kai valstybinė švietimo pagalbos įstaiga, turėdama kompetenciją dalyvauti formuojant NVŠ politiką bei gaudama tikslinį finansavimą, kartu nekonkurencinėmis sąlygomis gauna lėšas įvairioms NVŠ paslaugoms teikti bei gali pretenduoti į savivaldybių skirstomas NVŠ krepšelio lėšas kaip NVŠ teikėja.

2.5. Atsisakyti tiesioginio pavaldumo NVŠ paslaugų teikėjų, perduodant (parduodant) dalininkų teises ir suteiktą valstybės turtą perduoti arba konkurso būdu išnuomoti kitiems suinteresuotiems subjektams (LMNŠC, LVJC, Aviacijos mokykla, VšĮ „Vaikų poilsis“).

2.6. Peržiūrėti NVŠ planavimo priemones ir numatyti daugiau galimybių NVŠ paslaugas teikti nevalstybiniams švietimo paslaugų teikėjams.

3. Optimizuoti švietimo pagalbos įstaigų tinklą, konsoliduojant panašias arba besidubliuojančias funkcijas bei atsisakant perteklinių, biudžetinėms įstaigoms nebūdingų paslaugų:

3.1. Sujungti UPC, SPPC, KPMPC į vieną metodinį švietimo pagalbos centrą, atsakingą už ugdymo turinį, švietimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą, metodinės pagalbos plėtrą, programų akreditaciją bei neformaliojo vaikų švietimo ir ugdymo

karjerai koordinavimą, taip užtikrinant efektyvesnį šių įstaigų veiklos koordinavimą, konsoliduojant bendrąsias (personalo, apskaitos, IT, kitas palaikomąsias) funkcijas.

3.2. Atsisakyti palaikomųjų, aprūpinimo, leidybos funkcijų, kurios yra nebūdingos valstybės įstaigoms ir gali būti vykdomos kitų rinkos sąlygomis veikiančių ūkio subjektų, įvertinant šių įstaigų konsolidavimo galimybes:

- atlikti ŠAC ir ITC veiklos auditą bei kaštų-naudos analizę;
- konsoliduoti ŠAC ir ITC arba į vieną įstaigą, arba į atskirą 3.1 punkte minėto metodinio švietimo pagalbos centro padalinį, pavedant tik tas palaikomąsias ir aprūpinimo funkcijas, kurios negali būti teikiamos kitais būdais;
- atsisakyti MELC kaip valstybinio leidybos centro, valstybės finansuojamas leidybos programas vykdyti pagal viešuosius pirkimus.

3.3. Peržiūrėti švietimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo sistemą, atskiriant sistemos plėtros ir kokybės užtikrinimo funkcijas nuo kvalifikacijos tobulinimo paslaugų teikimo. Pastarąsias paslaugas (t. y. mokymus, edukacines veiklas, paskaitas švietimo darbuotojams ir pan.) konkursinio finansavimo būdu perduoti vykdyti akredituotiems išorės paslaugų teikėjams (aukštosios mokyklos, NVO, kt. organizacijos).

3.4. Tobulinti švietimo stebėsenos sistemą, įgyvendinant Valstybės kontrolės pateiktas rekomendacijas ir užtikrinant stebėsenos proceso koordinavimą bei registrų ir išsamių stebėsenos duomenų atvėrimą visuomenei.

3.5. Atsisakyti praktikos suteikti biudžetinėms įstaigoms galimybę vykdyti nepagrindines veiklas, steigti kontroliuojamus vienetus, taip užtikrinant optimalų valstybės turto bei įstaigų finansinių ir žmogiškųjų išteklių panaudojimą, lygiavertes sąlygas kitiems švietimo paslaugų teikėjams bei skaidraus administravimo principo įgyvendinimą.

4. Siekiant vykdyti galiojančių teisės aktų reikalavimus, pakeisti ŠMPF teisinę formą, kadangi ŠMM negali būti labdaros ir paramos fondo steigėja. •

1 priedas

Viešai skelbiami įstaigų planavimo dokumentai*

	Institucija	2016 m. darbo planas	2016 m. veiklos ataskaita	2017 m. darbo planas	2017 m. užduotys vadovams
1	LMNŠC	skelbiamas	skelbiama	neskelbiamas	skelbiamos
2	LVJC	skelbiamas	neskelbiamas	neskelbiamas	skelbiamos
3	UPC	skelbiamas	nedetali	neskelbiamas	skelbiamos
4	KPMPC	skelbiamas	neskelbiama	neskelbiamas	skelbiamos
5	SPPC	neskelbiamas**	skelbiama	skelbiamas	skelbiamos
6	ŠAC	skelbiamas	neskelbiama	neskelbiamas	skelbiamos
7	NMVA	skelbiamas	skelbiama	skelbiamas	skelbiamos
8	NEC	skelbiamas	skelbiama	skelbiamas	skelbiamos
9	ITC	skelbiamas	skelbiama	skelbiamas	skelbiamos
10	MELC	neskelbiamas	neskelbiama	neskelbiamas	skelbiamos
11	ŠMPF	neskelbiamas	skelbiama	skelbiamas	neskelbiamos
12	Aviacijos mokykla	neskelbiamas	neskelbiama	skelbiamas	skelbiamos
13	VšĮ Vaikų poilsis	skelbiamas	skelbiama	skelbiamas	neskelbiamos

* Duomenys analizės atlikimo metu iki 2017-12-09.

** Įstaigos interneto svetainėje nuorodoje į 2016 m. veiklos planą pateikiamas 2017 m. veiklos planas. Ši įstaiga savo planavimo dokumentus paskelbė šios analizės rengimo metu.

Šaltinių sąrašas

1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991 m. birželio 25 d., Nr. I-1489, galiojanti suvestinė 2017-09-01, 2017-12-31 redakcija.
2. Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos fondų įstatymas, 1996 m. kovo 14 d., Nr. I-1232, galiojanti suvestinė 2015-06-01, 2017-12-31 redakcija.
3. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas, 1999 m. kovo 23 d., Nr. VIII-1099, 2017-02-01 suvestinė redakcija.
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimas Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“.
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimas Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“.
6. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. rugpjūčio 25 d. įsakymas Nr. V-647 „Dėl valstybinių ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų 2017–2019 metų kvalifikacijos tobulinimo prioritetų patvirtinimo“.
7. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. gegužės 3 d. įsakymas Nr. V-326 „Dėl Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 2017–2019 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“.
8. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. liepos 28 d. įsakymas Nr. V-603 „Dėl Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 2017 metų darbo plano patvirtinimo“.
9. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. balandžio 25 d. įsakymas Nr. V-374 „Dėl Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 2016 metų darbo plano patvirtinimo“;
10. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 1996 m. balandžio 26 d. įsakymas Nr. 459 „Dėl pedagoginio darbo stažo nustatymo tvarkos“.
11. Švietimo ir mokslo ministerijai pavaldžių įstaigų įstatai ir (ar) nuostatai.
12. 2017 m. užduotys ŠMM pavaldžių įstaigų vadovams, prieiga per internetą <http://www.smm.lt/web/lt/pavaldzios-istaigos/metu-uzduotys>.
13. Įstaigų 2016 ir 2017 m. darbo planai, veiklos ataskaitos, finansinės atskaitomybės dokumentų rinkiniai.
14. Valstybinio audito ataskaita „Švietimo stebėseną“, 2016 m. lapkričio 30 d. Nr. VA-P-50-4-26.
15. Valstybinio audito ataskaita „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas“, 2016 m. gegužės 10 d. Nr. VA-P-50-3-5.
16. Valstybinio audito ataskaita „Kaip organizuojamas neformalusis mokinių švietimas“, 2015 m. vasario 4 d. Nr. VA-P-50-3-1, prieiga per internetą <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3526>.
17. Lietuvos švietimo tarybos parengta Lietuvos švietimo būklės 2013–2016 metais apžvalga, prieiga per internetą http://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=9258&p_k=1&p_t=173686#_toc484049967.
18. Švietimo ir mokslo registrų duomenys, prieiga per internetą <https://www.aikos.smm.lt/registrai>.
19. Švietimo problemų analizė „Švietimo priežiūra Lietuvoje: ką dar stiprinti ir tobulinti?“, ŠMM Švietimo aprūpinimo centras, 2016-12-21, prieiga per internetą <http://www.nmva.smm.lt/wp-content/uploads/2012/12/%c5%a1vietimo-priei%c5%abra.pdf>.
20. Neformaliojo vaikų švietimo vertinimas: anketinių duomenų apžvalga ir analizė, Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras, 2017-04-16, prieiga per internetą https://www.lmnsc.lt/uplfiles/nvs_krepselio_apklauso_duomenys_2017_1_el3c.pdf.
21. Juridinių asmenų katalogas, rekvizitai.lt <https://rekvizitai.vz.lt/>. •

Švietimo NVO tinklas, 2017 m.